

Arakan ve Belirsizlik Üzerine Çizilen Yol Haritaları

Bangladeş'e sığınan Rohingya'ya dair büyük rakamlar verilirken Myanmar'da kalanların sayısı ile ilgili net veriler yok. Saldırlardan önce Arakan'ın Bangladeş sınırına yakın olan Maungdaw ve Buthidaung bölgelerinde 800.000 ile 1 milyon civarında Rohingya yaşıyordu. Bazı kaynaklara göre operasyonlardan etkilenen 604.000 civarında kişi Bangladeş'e geçti.[\[1\]](#)

Bölgeden kaçışlar halen devam ederken zaman zaman Aung San Suu Kyi'nin beyanlarında ifade ettiği geri dönüş çağrıları, belli şartlara bağlanmış durumda. Örneğin 19 Eylül 2017'de Naypyitaw'da yabancı diplomatların, bölgedeki Birleşmiş Milletler çalışanlarının, Myanmar bakanlıklarından temsilcilerin, yerel ve uluslararası gazetecilerin katıldığı bir basın toplantısında Suu Kyi, Bangladeş'le 1993'te yapılan anlaşma çerçevesinde mültecilerin diledikleri vakit geri dönebileceğini söylemişti. 1990-1992'de Bangladeş'e sığınanları kapsayan bu anlaşma çerçevesinde geri dönmek isteyenler, Myanmar'dan geldiklerine dair resmî evrak göstermek zorunda. Ancak 1974'ten itibaren vatandaşlıkla ilgili belgelerinin aşamalı olarak feshedilmiş olması sebebiyle bu insanların çoğunda herhangi bir doküman olmadığı herkesçe bilinen bir gerçek. Ayrıca yaşanan olaylar sebebiyle hâlihazırda canlarını kurtarabilmek için evlerinden kaçan Rohingya'ların ne kadarının bu türden belgeleri yanlarına alabildiği de büyük bir soru işareti. Öte yandan yanlarına bu belgeleri alabilenlerin de kaçış güzergâhındaki koşullar sebebiyle evraklarının hasar gördüğü belirtiliyor.

Reuters'in "geri dönüş ve yeniden yerleştirme" sürecinde görevli bazı Myanmar yetkilileriyle yaptığı görüşmelerden Rohingya'ların geri dönüşüne dair planların henüz netlik kazanmadığı anlaşılıyor. Arakan Eyaleti Tarım Bakanı, kendisiyle yapılan röportajda Rohingya'ların geri dönüp dönemeyeceği, döndükleri takdirde mahsullerini ve topraklarını geri alıp alamayacakları yönündeki sorulara Rohingya'ların "vatandaşlık" çıkmazıyla karşılık vererek "zaten vatandaşlığı olmayanların toprak sahibi olmadığını" ifade ediyor.[\[2\]](#) Bu sözler açık bir şekilde Rohingya'ların topraklarını geri alamayacakları ya da geri dönemeyecekleri anlamına geliyor.

Hükümet dokümanlarını inceleyen *Reuters*'in bulgularına göre, Myanmar yetkilileri bölgeden kaçan Rohingya'ların arazilerini satmayı planlıyor. Bununla birlikte Myanmar yetkilileri, belirlenen şartlara sahip Rohingya'ların geri dönmesi halinde, bu insanları kendi topraklarına yerleştirmek yerine onlar için Arakan'da yeni "model köyler" kurmayı planlıyor. Bu ise; 2012'den beri kamplarda yaşayan ve evlerine geri dönemeyen, 2014'te askerî operasyonlarla bölgeden çıkarılan ve geri dönme sözüne rağmen hâlâ kamplarda tutulan Rohingya'ların döndükten sonra da aynı kaderi yaşaması anlamına geliyor. Bu arada Arakan'da 2012'den bu yana ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin (IDPs) kamplarına destek olan bazı uluslararası kuruluşlar, geçici olması planlanan bu kampların giderek kalıcı hale gelmesini ve bu kamplarda yaşayanların buralara sıkışıp kalmasını gerekçe göstererek bundan sonraki süreçte daha fazla IDPs kampı desteklemeyeceklerini ilan ettiler.

Arakan'da operasyon yapılan bölgelerden kaçmak zorunda kalan 600.000'in üzerinde insanın geride bıraktığı toprakların 71.500 hektar olduğu ifade ediliyor. Bu arazilerde ise çoktan ekilmiş ve ocak ayı gibi hasadı yapılacak olan pirinç tarlaları var. Bunlar Myanmar yetkililerince "Myanmar vatandaşları" veya "Bengali yasa dışı göçmenler" yani Rohingya'lar tarafından ekilmiş topraklar olarak ifade edilirken, Arakan Eyaleti Tarım Bakanlığı 45.000 hektar toprağı çoktan "sahipsiz Bengali toprakları" olarak tanımlanmış durumda. Yine edinilen bilgilere göre, aynı bakanlıkça bu topraklarda askerî kontrol eşliğinde ekim ayı sonu itibarıyla hasada başlanacak. Yapılan planlamaya göre, ilk aşamada 14.400 hektarlık alanın hasadı tamamlanacak. Ürünün geri kalanıyla ilgili plan ise net değil. Fakat bununla birlikte tüm ürünün hasadının aşamalı olarak yapılacağı tahmin ediliyor.[\[3\]](#)

Bir hektarlık alandan elde edilen pirincin piyasada karşılığının 300 dolar olduğu, devletin bunları satması halinde milyonlarca dolar kazanacağı belirtiliyor. Arakan Eyaleti Tarım Bakanı, "Topraklar terk edilmiş ve bunları işleyecek kimse yok. Merkezî yönetim de bu arazilerin ekilip biçilmesini emretti" şeklinde bir savunmada bulunuyor. Myanmar yetkilileri ise, hasadı yapılan pirinçlerin eyalet yönetimine ait depolara gönderileceğini ve bu probleminden dolayı yerinden edilmiş IDPs'lere dağıtılacağını ya da satılacağını ifade ediyor.

Myanmar'ın belirlediği plana göre Rohingya'lardan ülkenin koyduğu şartları sağlayanların geri dönmeleri halinde, bu kişiler oluşturulacak iki merkezden birine kabul edilecek. Bu merkezlerde 16 maddelik bir

formu doldurmaları istenecek olan kişilerin verdikleri bilgiler yerel otoriteler tarafından kendi verileriyle karşılaştırılacak. Zira Arakan'da yıllardır Rohingya'ları yaşadıkları bölgelerde, evlerinde denetleyerek ev sakinlerinin fotoğraflarını ve bilgilerini güncelleyen Arakan Göçmen Bürosu, evrakları kayıp olan Rohingya'ları göçmen bürosundaki kendi verileri ve fotoğraflarla karşılaştırıp kabul edip etmemeye karar verecek.

Bununla birlikte yetkililer, daha önce bu topraklarda yaşadıklarına delil olarak bu kişilerin göstereceği ulusal kimlik doğrulama kartlarını (NVCs) da kabul edecekler.[\[4\]](#) Fakat Rohingya'ların çoğu, bu statünün kendilerini hayat boyu mülteci konumuna düşüreceği gerekçesiyle bu sürece başvurmayı ve kartları almayı reddediyor. Ulusal kimlik doğrulama süreci, Myanmar devletinin Rohingya'lara vatandaşlık verdiğine dair bir algı yaratsa da aslında onların doğal vatandaşlık sürecini günden güne ortadan kaldıran bir uygulama olduğu gerekçesiyle Rohingya'lar tarafından kabul görmüyor.

Myanmar yönetimi bir yandan gidenlerin arazileri ile ilgili düzenlemeler yaparken bir yandan da hâlihazırda bölgede kalan ve sayıları net olarak bilinmeyen Rohingya'ları ulusal kimlik doğrulama sürecine başvurmaya zorluyor. Örneğin bölgeden gelen haberlere göre, 14 Ekim sabahı Myanmar yetkilileri çok sayıda polisle birlikte Chaung Tha köyüne giderek buradaki halkla toplantılar gerçekleştirmiş. Bu toplantılar sırasında bu kartları kabul etmeye zorlanan halk, yetkililere direnç göstermiş.[\[5\]](#)

Yine aynı şekilde Shwe Zar köyünden de 11 Ekim'den bu yana köy sakinlerinin bu sürece başvurmaya zorlandıkları yönünde bilgiler geliyor. 15 Ekim'de bölgeye giden Myanmar yetkililerinin köyü yakma tehdidinde buldukları da ifade ediliyor.[\[6\]](#) Öte yandan edinilen resmî bilgilere göre Arakan Eyaleti Göçmen ve Nüfus Bürosu son iki ay içerisinde 2.600 kişiye bu kartları vermiş.[\[7\]](#)

Bölgede ayrıca, Chaung Tha ve Bay Dar sahillerindeki kontrol noktalarında görev yapan Göçmen Bürosu polislerine balıkçılıkla geçinen köy sakinlerinden bu kartı almayı kabul etmeyenlere denize açılma izni vermemeleri için yetki verilmiş. Her iki köyde de Rohingya'lara ait 600'den fazla balıkçı teknesi olduğu ifade ediliyor. Bu süreç sonunda verilen kartlar ise vatandaşlığa başvurma yolunda "yabancılar"a uygulanan başka bir süreci başlatıyor. Tüm bunların yanı sıra, Aung San Suu Kyi'nin 19 Eylül 2017 sabahı Naypyitaw'da gerçekleştirdiği basın toplantısında yaptığı açıklama dikkat çekiciydi. Toplantıda Suu Kyi, Müslüman ülkelere, zaten kaybedecek bir şeyleri olmayan Rohingya'ları Myanmar'ın bu tartışmalı sürecine ikna etme çağrısında bulunmuş, ilginç bir gelişme olarak da Müslüman ülkelerden bu çağrıyı sorgulayan bir açıklama gelmemişti.

Rohingyalarla ilgili bu süreçte son olarak Cenevre'de yapılan uluslararası bir toplantıda Bangladeş'e sığınan Rohingya'lara 340 milyon dolarlık yardım yapılacağına dair karar alındı. Ancak bu karar da Rohingya'ların topraklarına geri dönmesiyle ilgili girişimlerde bulunmak yerine onların hayat boyu mülteci kalmalarına ve böylece bu halkın daha da dağılmasına bir "katkı" olarak yorumlanıyor.[\[8\]](#) Nitekim 2012 ve 2014'te meydana gelen olaylarla yerinden edilen insanların hâlâ evlerine dönememiş olması, Rohingya'ların topraklarına geri dönüşlerine dair planlar yapmak yerine, sadece mültecilere sağlanacak yardım konusunun gündeme gelmesi, amacı zaten bu insanları yerinden etmek olan Myanmar'a yarıyor.[\[9\]](#)

-
- [1] <https://data.humdata.org/event/rohingya-displacement>
- [2] <https://af.reuters.com/article/worldNews/idAFKBN1CR0A9>
- [3] <https://af.reuters.com/article/worldNews/idAFKBN1CR0A9>
- [4] <https://af.reuters.com/article/worldNews/idAFKBN1CR0A9>
- [5] <http://www.rohingyablogger.com/2017/10/rohingya-forced-into-accepting-nv-cards.html>
- [6] <http://www.rohingyablogger.com/2017/10/rohingya-forced-into-accepting-nv-cards.html>
- [7] <http://www.globalnewlightofmyanmar.com/verification-cards-issued-rakhine/>
- [8] Mehmet Özay, "Arakan'ı Bitirme Projesi", Ekim 2017,
<http://guneydoguasyacalismalari.com/2017/10/24/arakani-bitirme-projesi-project-to-terminate-arakan-rohingya-muslim/>
- [9] Hüseyin Oruç, 2012, "Bir Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Arakan Olayının Dünyaya Anlatılmasında İHH'nin Rolü", *Arafta bir Toplum Arakan*,
<http://istanbul.mazlumder.org/webimage/arafta-bir-toplum-arakan-kitabi.pdf>, s. 61.